

# Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

## Sumarul :

- N. IORGA. — Vești din Basarabia.  
I. BORCEA. — Carte veche (poesie).  
G. STOICA. — La gura sobei (impresii din viața sateanului).  
St. O. IOSIF. — Idilă (după Gustav Falke).  
A. GOROVEI. — Poveste.  
ALEX. A. NAUM. — Mărgărinta (poesie).  
A. BANCIU. — Brașoave populare: să hie tăcut!..  
N. IORGA. — Cronică.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

||

Abonamentul 6 lei pe an

**A** apărut

In Editura Institutului de  
arte grafice MINERVA

# Sate și Mănăstiri din România

de N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Un admirabil volum ilustrat de 360 pagini.

**Prețul : Lei 2.50.**

# SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația  
BUCUREȘTI  
Strada Reală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL  
6 lei pe an

## VEȘȚI DIN BASARABIA

Romîniî cari cunosc așa de puțin România — parcă te poți lăuda că o cunoști și că ai cheltuit atîta și atîta pentru aceasta? — nu cunosc mai de loc teritoriile românești de care România este încunjurată, precum o piatră scumpă este prinsă în aurul scump. Ardealul, Crișana, Banatul sînt drumul la Pesta, care duce la Viena și aceasta la Paris sau la stațiunile de băi. Brașov, Feldioara, și se face noapte; a doua zi frumoasa gară a Capitalei ungurești gîfîie de trenuri și furnică de lume grăbită, în răcoarea neguroasă a dimineții. Arad: atîtea minute oprire pentru trenul de Virciorova. Bucovina, un petec de pămînt austriac, pe vechea linie «Lemberg-Czernowitz-Jassy», și cîți dintre călătorii noștri nu vor fi trecînd fără nici-un interes, nici-o curiozitate, nici-o simțire lingă acel «Czernowitz», cu Evreii săi primitivi încadrați în vitrina gării: unde se mintuie ai noștri, unde încep neamuri străine, cine ar putea să spuie! Iar, cit despre cel mai de curînd smuls pămînt al României, Basarabia. în care pînă la 1878 era încă un colț al nostru, el e cu totul necunoscut, mai rău decît China, Iaponia, Sumatra și ostroavele oceanice ale mîncătorilor de carne, despre care mai vorbește, cu ilustrații, cite un «Ziar al călătorilor». Prutul, îngustul riû milos, lutos, ripos, nu mai e o apă dunăreană, ci o prăpastie uriașă prin care se despart două lumî ce nu pot avea nici o legătură între ele. Cutare pe care împrejurările îl aduc în județele mărginașe privește în liniștea amurgitului spre malul rusesc de pe care se ridică fumul vetrelor și chiotele păstorilor ce-și strîng vitele, privește, zic, cu aceleași nelămurite sentimente de melancolie fără dorință de a ști cu care va privi peste o clipă la pavăza de aur șters a lunii, unde se zice că ar fi munți și lacuri și rămășițe vechi de ființe care au fost vii.

Dacă vorbești despre Basarabia cu un om luminat, cu unul în adevăr luminat, care cetește, gîndește și spune ce trebuie, iar nu cu

obișnuita dirdală, în mintea ușoară a căruia joacă tot felul de drăcovenii nefolositoare și neînțelese, el va face cu mîna un semn deznădăjduit cînd se va pomeni de dinsa. Aceia e țara Muscalului, care iea oricînd și nu dă niciodată îndărăt; pe malul stîng al Prutului nu se va înfige în vecii vecilor steagul cu stema în care s'a cuprins zimbrul lui Ștefan-cel-Mare! Moștenire pierdută pentru totdeauna! Frintură de trup viu aruncată în gura lupilor nemilostivi! Și ce ai putea să știi măcar despre pămîntul pe care-l păzește, îl apără de orice atingere a spiritului, de orice flacără a inimilor, straja aspră a Cazacilor biciuitori? Iar, dacă ai răzbate chiar ca să afli, care ar fi folosul? Țeranul nostru de aici din țară chiar ascultă prea bucuros vorbele de momeală ale năimiților cari pomenesc de fericirile ce cad asupra satelor și sărăcimii în stăpînirea largă și bogată a Împăratului de aceeași lege: ce poate să mai fi rămas pentru noi în inima țăranilor basarabeni, mai bogați — se zice — decît ai noștri? Preoțimea n'are de ce să se plîngă; ba dimpotrivă rostul ei e mai mare într'o țară unde icoana stă alături cu armele împărătești. În sfîrșit pe patriotismul negustoresc și al unei boierimi ruinate, crescute în școlii străine, cine s'ar putea răzîna?

Socoteala e bună pentru cine nu înțelege altă viață românească decît aceia ce se poate căpăta prin unirea cu România. La aceasta însă n'avem dreptul să ne gîndim astăzi, față de Basarabia mai puțin încă decît față de orice alt pămînt pe care l-am pierdut politicește. Cu totul altfel se înfățișează lucrurile cînd pornim de la faptul că materialicește noi avem încă prin munca țăranimii noastre acest pămînt, că legătura cea mai tare între dînsul și neamul nostru nu e ruptă și ne punem ca întăie întrebare dacă acolo unde e același trup n'ar putea învia același suflet, dacă nu s'ar putea chema viață în membrul amorțit numai.

Descrierea de călătorie a profesorului Weigand, cercetătorul cu stăruință al limbii noastre, și citeva scrisori pe care le-a suflat către mine un vînt norocos mă ajută să spun că Basarabia nu e așa de închisă. așa de adormită, așa de pierdută — din punct de vedere național și cultural. zic, nu iredentist —, cum s'ar crede.

Cei ce stăteau în fruntea lucrurilor la 1812 joacă astăzi mai mult un rol de paradă zădarnică. Dacă ar fi fost boieri mari în număr mare, păstrînd legăturile de familie și de interese cu Moldova, ar fi ieșit, de sigur, altfel. Dar așa, cu cîțiva *veliți* dezrădăcinați și cu o mulțime de răzăși săraci, rusificarea, înstrăinarea a putut merge răpede. Unii din boieri stau la Chișinău, alții pe la țară, unde nu vei

fi primit bine, ca în Ardeal, ca în Bucovina, numai pentru că ești Român de aiurea. Alții au zburătăcit în vasta lume ciudată a Rusiei tuturor neamurilor, — Americă de Nord a despotismului.

Negustorii sînt mai ales Evrei și Greci, în al doilea rînd Bulgari, Ruși. Evreii nu sînt nicăiri mai părăsiți în voia murdăriei și întunecimii : Orheiul nostru străbun, Bălțile sînt adevărate cloace, care s'ar putea asemăna doar cu gunoaiile mahalalelor din China. Grecii, cari în 1812 au fost mai bucuroși de Basarabia decît de Moldova, sînt căpeteniile Evreilor ; ei sînt marii negustori și arendașii cei mari : Grecul Sinadinos e cea mai puternică pungă din Basarabia. Specula pămîntului se face în cel mai nerușinat chip de tovărășiile grecoebraice.

În fruntea satelor stau pristavii țeranî și preoții. Preoții Basarabiei sînt « Moldoveni », bucuroși dacă pot ceti la slujbă din cărți « moldovenești » cu buchî (căci mulți nu știu cartea *latinească* în care scriem noi). Ar fi bucuroși și de alte cărți, dacă ar fi de acelea pe înțelesul lor și dacă s'ar găsi cine să le trimeată. Sînt oameni buni, pe cari nu trebuie să-i uităm.

Țeranul nostru, pentru care o sută de ani nu înseamnă nimic, e așa cum a ieșit de supt friul lui Constantin-Vodă Ipsilanti pentru a trece la Împăratul pravoslavnic. Carte rusească nu știe, fiindcă școala de sat ține trei ani de zile numai și în fiecare an numai cinci luni. Dacă rămîne în sat — și rămîne mai totdeauna, căci acolo se trăiește în caste —, el va uita puțina rusească ce deprinsese. El știe că această limbă îi folosește, dar, neavînd consăteni ruși în număr mare (cum e în Bucovina), n'o poate însuși în adevăr și păstra. Cei ce se fac preoți, nu uită că s'au născut într'un sat românesc și caută să se întoarcă acolo sau în altul. Cițiva, în sfîrșit, trec la Universități, dar nici aceia nu pierd legătura cu neamul din care au pornit. Prin orașe depărtate, prin strașnice locuri de osîndă, unde i-au aruncat avinturile lor liberale, ei scriu românește, cerînd cărți, și anume « cărți de cultura și istoria neamului nostru », zice unul, « mai serioase și documentate ». Foarte aș vrea », spune un altul, « să aib cartea postală cu chipul Universității din Iași : am auzit că zidirea e foarte frumoasă ! » Și un al treilea se bucură astfel de reinstalarea limbii noastre în Chișinău. singurul oraș în această mare sălbătăcie fără drumuri, fără luminat, fără strade : « Cițiva ani înapoi era o mirare dacă auziai limba moldovenească pe strada Chișinăului : nimeni n'o vorbea afară de țeranii veniți de la sate. Iar acuma în toate zilele aud *intelenți* vorbind moldovenește ». Până departe peste Nistru, dulcea noastră moldovenească triumfă, sună biruitoare între neamuri.

Acestea se întâmplă fără nici-un amestec al nostru, căci noi dăm Basarabiei numai... desertori. În locul acestor fii rătăciți cari pleacă batjocurind țara, ar trebui să ne descoperim Basarabenilor prin cărți. Și parcă-mi sună la urechi acele cuvinte simple și grave: «cărți de cultura și istoria neamului, serioase, documentate». Și pe înțelesul tuturor. Cărturari înfumurați ai unui popor de țărani fără învățatură, spuneți cite ați scris de acestea, cu cite ați putea răcori setea celor cari le cer în Basarabia uitată?

N. IORGA.

## CARTE VECHĂ

La Vlădica ce 'n Suceava păstorește peste țară,  
Cu toiagu 'n mîni, doi preoți într'o zi se 'nfățîșară.

De trei zile cale lungă bat, lăsînd în urmă satul.  
«Am venit aici să-ți cerem Prea-Sfinției Tale sfatul...

Am avut în sat un frate și era oier de frunte..  
Nu-î nici anul că-l găsiră doi ciobani ucis, la munte.

Ucișorul, ca să scape, a fugit peste hotare;  
Iar acum aflarăm veste că-i la Bistrița 'n prinsoare.

Ș'am venit aici să cerem sfatul Prea-Sfinției Tale,  
De-î cu cale ca să piară ori socoți că nu-î cu cale».

A deschis atunci Vlădica Pravila bisericească..  
De pe galbenele file începu să li citească :

«Că drept moarte nu se cade iarăși moarte a se face,  
Ci de faptele-î cu cerul fiecine să se 'mpace.

Cînd la judecata dreaptă Domnul păcătoșii chiamă,  
El cu sutletul să deie singur înaintea-î samă».

În tăcere ascultară dinșii cu luare-aminte  
Blindul rost al gurei sfinte și frumoasele cuvinte.

Și 'nnainte de-a se duce iar spre satul lor departe,  
Se rugară să li scrie ce-î în Pravilă, la cartea...

Și la Bistrița s'o ducă și la urmă să mai scrie :  
«Iar de noi de toată ruda noastră 'n veci iertat să fie!»

[ Vezi : N. Iorga. «Documente din Ar-  
hivele Bistriței», I. XXVI, p. 21. ]

## LA GURA SOBEI

— IMPRESII DIN VIAȚA SĂTEANULUI —

De către miazănoapte mereu se'ndeasă negurile, tot mai grele și tot mai reci; boarea aspră își iuțește undele, se izbește cu putere în frunți de case, în garduri, răzbește prin coperișe și coșuri, se înfurie în codrul măreț, stăpîn de veacuri pe stejarii lui, și-î frămîntă crîngul dezvălit de podoabă.

În liniștea pustie, ce se lasă odată cu noaptea pe sat, nu mai sînt farmecele serilor trecute, ci un cutremur cuprinde inima omului și grijile-î bîntuie capul.

Pe virfuri de dealuri se zărește prin ceața deasă dunga albă a zăpezii, ce se lasă mereu către vale, se'ntinde, se'ntinde pînă ce a cuprins întreaga cîmpie. Încet dispar cernitele brazde, s'ascund tufele și podurile supt covorul de omăt, și opaițele, ce sfirîie picurînd pe hirbul cu său, așezat în ferestrele joase ale caselor, par ca licurici ce împrăștie o slabă lumină pe niște mușuroaie mari, albe. Nicî-un glas nu se aude, nicî ciinele nu mai latră, ci-și caută culcuș de iarnă la colțul girezei de paie, unde nu-l mai neliniștește zgomotul străinului; dar, ridicînd din cînd în cînd nasul, trezit de geroasa undă de viscol, poate zări în marginea văii, cum lucesc ca două făclii aprinse ochii lupului flămînd, ce-și întinde nările'n bătaia vîntului, să prindă vr'o urmă de hrană. Atunci i se zbirlește părul de frică, se'ndeasă în culcușul de paie și c'un mormăit ușor cearcă să-și trezească vecinii, și, dacă din nicî-o parte nu-î vine încurajare, își lungește botul pe labe, rămînînd cu ochii țintă pe marginea văii. Un urlet sfișitor îl face să se miște, un urlet de fiară flămîndă, ca vaietul desperat al unuia ce moare de foame; atunci spaima-î incleștează gura, și ochii împăienjeniți nu mai văd că fiara se mișcă de lingă răchită și, înnoțind prin pătura groasă de zăpadă, se pierde în fundul cîmpiei. Ș'a-poî adoarme totul; doar viscolul înfuriat se zbate colo și colo, vijînd în strîmtoare.

Posomorită-ți pare viața, cînd asprimea vremii nu-ți dă răgaz să mai chemi din adîncul inimii amintirile plăcute de altădată, ci scîrțitul jalnic al zăvorului, ca un cobit de cucuvaie, și volbura de fum, ce năvălește prin horneața întoarsă de vînt te fac să tresari, și fără să vrei arunci ochii pe sfînta icoană, de la a cărei blindă privire aștepți o rază de mîngiere.

Pe vremuri de acestea fuge și somnul, dulcele somn, ce alungă

suferințele vieții și te poartă cu căruța de aur prin împărăția visurilor, dar nici nu se gîndește nimenea la dormit, cînd noaptea lungă de iarnă d'abia a cuprins în vîlul ei întunecat hotarele, ci inima omului, voind să se abată din calea tristeții aștia fără nici-un rost, și dornică de o viață mai albă, caută tovarășie.

Unde? Haideți la nenea Dumitru 'n poveste!

Nouă ierni să vină una după alta, care mai de care mai învolburate; pînă o trăi nenea Dumitru, nimenea nu le duce grija.

Om mărunțel, de l-ai fi măsurat cu trei șchioape bune, era numai căciulă, numai suman și numai ițari, înghețat în toată bună vremea pînă'n măduva oaselor, dar dezghețat la inimă și la vorbă. Povestitor ales și dulce la grai, aducea toată vecinătatea să-i asculte șofeniile pe care cu o bătrînească dibăcie părea că le adună de pe vremea cînd lumea era încă proaspătă și pămîntul cald, abia lăsat din minile Domnului.

Așezat pe-o cojoacă în gura sobei, n'avea altă slujbă toată iarna decît să 'mpingă tăciunii cu mîna și să toace cu gura, cite mirăzării, cite minunății, că, dacă te uitați bine la apa din doniță, vedeai cum încet, încet începe-a prinde scoartă și dela o vreme înghiață d'abinele. De-aceia v'am și chemat la nenea Dumitru, să-l ascultăm o leacă.

Bună-seara, nea-Dumitre, către el, — ați mai venit și D-voastră, către ai din casă, și ne luăm căciula, așezîndu-ne binișor p'o laiță. Măi, măi ce ger!

Nenea Dumitru ne mulțamește cu multă dragoste și apoi începe c'o căutătură de despreț. Așa ger? Fleac! Poți umbla 'n cămașă, dacă-i vorba...

Eram aproape de *Măilan*, cînd cu bătaia cu *Telianu*<sup>1</sup> și dormiam în corturi pe marginea unei păduri. Pierdusem rostul zilelor, dar trebuie să fi fost așa cam pe la Bobotează. Numai auzim într'o noapte, că suflă alarmă. Punem mîna pe pușcă, dăm incoace, dăm încolo: de unde să vezi vr'un dușman!? De trăsnet, trăsnia de gîndia că se prăpădește pămîntul, nici altmîntrelea; și noi stam grămadă și ne uitam unii la alții. Numai iată căpitanul, un om voinic, chipeș, cu mustața galbenă, se oprește aci:

— Gămainăr<sup>2</sup> Botorog Dumitru — el de colo.

— La porunca Împăratului gata de moarte pe uscat și pe apă, aci-s, domnule căpitan.

<sup>1</sup> Milan și Italianul.

<sup>2</sup> *Gemeiner*, soldat de rînd.

— Măi Dumitre, iea-ți doi ficioři și dă o roată prin pădure, de vezi la ce distanță-î dușmanul și vină de-mi raportează.

Ieau doi fecioři și trag la stînga printre lemne, haida, haida, încet, încet, numai auzim de-odată de-asupra capului trosc; mai trece, ce mai trece, pleosc! Stăm în loc, ne uităm în stînga, ne uităm în dreapta, nici-un suflet de om. Ce-o fi Doamne drăguțule, ba spaimă nene: ne gîndiam la ăl din pietre,— ce să nu te gîndești, că bubuia cite odată de gîndiaî c'a intrat în foc toată brigadia 'mpăratului.

— O fi fost Telianii în pomî, nene Dumitre!

— Așa, de unde... crăpau lemnele de ger, înțelegi. De, cînd le-am văzut în spre ziuă, pare că toate trăsnetele cerului au năpustit pe biata pădure: tot țândări o făcuse; fășii, fășii, fagi plesniți și dezbinăți și în cite patru bucăți, și cite un stejar mare, crăpat din virf pînă în rădăcină.

A doua zi vin și Telienii; se dă comanda foc, punem cremenea scăpărăm; iarba lua foc, dar, să vezi vr'un Telian mort, ori s'auz tu vr'o pocnitură de pușcă, Doamne ferește... Îngheta glonțul în văzduh, cum ieșia din țevă cu pocnitură cu tot... Înțelegi, ăla ger!

Spre primăvară, pusese pace, și venise în poruncă că tot omul e liber să se întoarcă la vatra lui...

Acî stăm un moment; de sigur fără a cerca să ne războim mintea pentru a afla pe unde vrea povestitorul să ne mai poarte cu basmul lui, pe care, dacă chiar nu-l credem adevărat, dar îl ascultăm în liniște, și tăcerea asta a noastră îi dă curaj bătrînului de a nu-și mai trimete mintea cu zeci de ani înapoi prin păturile vremii, pentru a ne înfățișa lucruri mai de crezut, ci, încredințat că nu sînt mărturiile care i-ar putea tăia vorba, își întoarce ochii, ce-î lăsase o vreme pe tăciunii din gura sobei, și pe fața-î plină de o copilărească mulțumire poți ceti că flacăra slabă a tăciunilor i-a șoptit sfîrșitul prăpăstiei, căci începe, oftînd odată: «Și dăm noi să plecăm cătră casă, pe jos, nici pomenire de tren, nu s'auzia pe atunci... începuse a se dezgheta, că vedeai cum fumegau ripile și pămîntul golaș..., cînd, în dreptul lagărului de astă iarnă..., ce să vezi, tată...

Să te culce la pămînt gloanțele... Staî mai șase luni în foc cu dușmanul și scapî cu viață, și aci să te omoare ca din senin... Vijiaî gloanțele pe de-asupra capului și pocnia ca din pușcă, de gîndiaî că se cufundă pămîntul... Dacă am văzut ce-î, zic: jos, băieți, că nu-î treabă..., și ne-am lășit aci p'o luncă.

— Se vede treaba, că v'au eșit Telienii pe urmă și...

— Ce Telieni... nici vorbă... ridicasem steag alb... Nu eram toți

cu năfrămuțele legate de țeava puștii?.. Era alta hiba : cum se muia vremea, s'aū dezghețat gloanțele de astă iarnă, ș'aū pornit-o de-ți lua auzul, așa se frământă în văzduh!.. Înțelegi! Āla ger!..

— Or fi numai vorbe, nene Dumitre!

— Ce tot spuī tu de vorbe: păcat c'a murit Toaderu Catrinei să-ți spuie el: vorbe-s orī ce-s, că, după ce ne-am sculat de aci, Toader se izbește cu fruntea de ceva tare. Cind dă să se uite, iacă glonțul atirnat în slavă, ca un uliaș, cind stă țintuit în văzduh. Īl iea și-l bagă în căciulă. Bag seamă s'a încălzit în căciulă, orī-ce, c'auzim odată: poac! Și, cind ne întoarcem, Toader, galben ca ceara, cu părul zburlit, se uită la noi, și noi la el: prin aer numai scame de lână, și căciulă ca'n palmă. — De-oīū minți, să n'am parte să...

— Lasă, nene Dumitre, ce te mai jurī... măi, ce ger măi!! Trebuie să-l credem, orī cel puțin să ne facem a-l crede, să-ī dăm o mîngiere sufletească; altcum il supărăm, și ce ne-am face fără bunătatea asta de om, a cărui gură în noptile lungi de iarnă pare un nesecat izvor de snoave și de pățanii. Și, dacă voim să-l pornim din nou, n'avem decit să-l văierăm c'o vorbă:

«Multe-ai mai tras, nene Dumitre!

— Hei tată, nu-s de ieri, și părul ăsta nu s'a albit de dorul lelii.

Mi se slăbise furca dela fintină, or fi vr'o douăzeci și ceva de ani... tata-ī mort de vr'o douăzeci de ani acu'n dulcele ăsta, că știu că din aia i s'a tras moartea, c'a ridicat săracul prea tare..., și zic cătră bătrîn, cind îi vedea că mai stă soarele d'o palmă în hula iadului, prinde boii la teleagă și vină în părăul Corbului, că știam acolo o furcă bună de stejar; până una alta, mă duc, și o dobor, și, cind îi ajunge, o încărcăm și venim cu ea acasă.

Ieaū toporul pe mină, trec valea Corbului, o ieaū la deal prin mestecăniș, către poiana boarului, și o tulesc de vale în părăul Corbului. Daū de furcă, și o dobor. Cind se amesteca ziua cu noaptea, iată și bătrînul, Dumnezeu să-l ierte, cu teleaga. Scoatem roatele, și, cu pari, cu una alta, am prăvălit-o. Cind în poiana boarului, tata: «Măi băiete!» speriat.

— Ce-ī, tată,» eū, de d'innaintea boilor, și daū să-ī opresc: tata a și venit lingă mine.

— Întărește-ți inima și-ți fă cruce... Vezī mătăhala aia, colo: îi muma pădurii...

Īntorc capul, ce să vezi? o huidumă de muiere cīt o clăie de fin, cu niște ochi cīt căldarea și niște dinți ca lopețile, sta lungită pe marginea drumului.

Doamne iartă-mă, îmi furnică spinarea și-acu cind mă gîndesc. —

Trecem înaintea cu carul, făcîndu-ne mereu sfînta cruce. Măi, cre-diința'n Dumnezeu te scapă de orice necaz. Și pare că puterea lui Dumnezeu a tăvălit-o d'acolo, că n'am mai văzut — cum nu vedeți D-voastră acum — nimic. — Eu: tot a fost o nălucă, tată! Ce nălucă mă! — bătrînul — ; nu vedeai cum îi mișcau ochii și cum îi sclipiau dinții! Nicî n'am isprăvit vorba, și auzim că trăsesc roțile carului. Cînd dau să mă uit, nămila s'așezase 'n teleagă, de'ndoise furca, în-telegî, și intraseră roatele pînă 'n butuc în pămînt. De unde să-ți mai miște boii: desprinsu-i-am, venit-am cu ei acasă, dusu-ne-am a doua zi după teleagă, cu patru boi, să o putem trage din pămînt! De-oîu minți, să dea maica Domnului să n'am parte...

— Las' nene Dumitre...

Dar e tirziu. Dacă te îndeși cu fața în fereastra mică împodobită pe jumătate de ger cu fel de fel de flori, zărești de-asupra Măgurei că s'a'u întors pogăneții către miez de noapte. Atunci, învăluindu-ne în zeghe, ne luăm rămas bun de la nenea Dumitru, și, făcînd urmă prin zăpadă, intrăm fiecare în căscioara lui. Focul de-abia mijește, dar căldura ce te cuprinde și liniștea de mormînt îți apropie pleoapele, și 'nct încet ți se curmă simțirile pentru a-ți ascunde formele lumii ăștia, și, trecînd puntea de aur a somnului, vin visurile să te întîmpine.

GHEORGHE STOICA.

---

## CUGETĂRI

---

Răzbunarea nu poate avea înțeles: rănind, nu ți se duce rana din suflet.

\*

Pentru întărirea sufletului tău să fii mai recunoscător celui ce te va nedreptăți odată decît celui ce-ți va da dreptatea de o mie de ori.

\*

Cînd vezi mai bine suit pe umerii altuia, nu te mîndri, și mai ales nu-ți rîde de el, căci prin el ești acolo.

\*

Minciuna nu poate lua nimic din adevăr, precum negura nu face ziua mai mică.

\*

Vai de cel care scrie ca să dovedească numai că poate scrie! Și mai ales vai de cel care scrie ca să-și dovedească lui aceasta!

\*

Sînt oameni cari vorbesc tocmai pentru că nu pot gîndi și li-î urit altfel.

X.

---

## IDILĂ

— după GUSTAV FALKE —

Stă 'supt teiul 'nalt Fecioara sfintă  
Și-alintindu'și copilașul, cîntă.

Soțul ei, moșneagul cel cuminte,  
Doarme fără grijă înaintea.

Patru îngeri stau și strajă țin  
Pe un ram și cîntă 'ncet și lin.

Imnul lor se 'nnalță 'n sfînta pace  
Și-ascultînd, privighetoarea tace.

Peste codru luna 'ntreagă crește  
Și de sus din cer cu drag privește.

Pe pleoape-i cade albă floare  
Și din somn Fecioara lin tresare.

Și abia acum, la miez-de-noapte,  
Își alintă iar copilu 'n șoapte,

Pe cînd ochii-i mari, fără să știe,  
Cătă duși în bruma argintie.

Cîntecul de sus abia-l ascultă —  
Sufletu-i apasă jale multă.

Lacrima, pe mîna ei picată,  
Arde 'n lună ca o nestimată.

ST. O. IOSIF.

POVESTE <sup>1</sup>

Zina Măiastra, cînd l-a văzut intrînd iar la dînsa, a zîmbit, căci ştia ce vînt îl aduce. S'a făcut, însă, că-l ascultă, şi l-a învăţat, şi data asta, ce să facă şi cum să dreagă pentru ca să iasă la sfîrşit bun.

Ajungînd el într'o pădure deasă şi întunecoasă, dădu de o vizunie încunjurată cu fel de fel de stînci şi de cioate, cît nu te mai ajungea mintea ce-i acolo. De cînd era lumea şi pămîntul, picior de om nu călcase pe acele locuri, şi nici paserile cerului nu-şi abătuseră zborul pe de-a-supra lor.

Nici gînd să poţi intra în vizunie.

Făt-frumos se puse voiniceşte pe lucru ; îşi săpă o hrubă până de de-suptul vizuniei, tocmai unde era culcuşul scroafei, şi, tîrîndu-se pe pîntece, ca un şerpe, pătrunse înăuntru. Tocmai atunci purcei, adormiţi cu ţiţa în gură, staî tolăniţi sugînd, din cînd în cînd, prin vis, iar Făt-frumos apucă încetîşor pe unul din ei de picior, îl trase la el, îi astupă rîtul cu palma, şi ieşînd din hrubă, o luă la tălpăşiţa.

Cînd se deşteptă scroafa, şi văzu că nu-i un purcel, se răpezi, cu o falcă în cer şi una în pămînt, grohăînd de-ţi lua auzul.

Fugia Făt-frumos, pe calul lui cel cu aripî la picioare, dar şi scroafa îl ajunsese din urmă, şi cît pe ce să puie colţii pe el.

Cînd văzu una ca asta, Făt-frumos scoase din sîn săpunul ce i-l dase zina, şi-l aruncă înaintea scroafei. Atunci numai ce se făcu un băltog negru şi fioros, de gîndiaî că nici-o vietate n'ar fi în stare să între în mocirla aceia şi să iasă cu viaţă la cellalt capăt.

Scroafa, însă, grohăînd mereu, se aruncă în băltog, şi, luptînd cu moartea, o străbătu de-a'tregul şi-l ajunsese iar pe Făt-frumos.

Atunci el aruncă un pieptene.

Doamne, sfinte ! Unde se făcu un zid de piatră, de la faţa pămîntului până 'n nourî, de nu mai străbătea o rază de soare măcar pe de-asupra.

Făt-frumos credea că de-acuma a scăpat.

Dar de unde ! Căci scroafa dracului începu a roade cu dinţii în stîncă, şi stîncă se sfărma de gîndiaî că-i alte celea, şi, ca de cînd am început eu să vă spun, zidul era găurit şi scroafa trecuse prin gaură, şi după Făt-frumos !

Dacă văzu el că scroafa dă să-l sfăşie, şi alta nu, aruncă peria ce-i dăduse zina, şi pe loc se făcu o pădure până 'n naltul cerului.

Dar şi scroafa începu a roade la copaci, şi roade, şi roade, şi copacii se doboriau unii pe alţii, şi străbătu scroafa pădurea, şi cît pe ce să-l înşface.

Şi l'ar fi făcut chisăliţă, dacă n'ar fi intrat tocmai atunci în curte la zină, care, cînd a văzut pe scroafă, a întins mîna asupra ei, şi scroafa s'a proptit în loc, plină de groază, şi apoi a plecat spre vizunia ei, mai răpede de cum venise pînă aici.

Zina îl ospătă şi-l odihni şi data asta, îi schimbă purcelul, dîndu-i altul întocmai, în loc, şi Făt-frumos alergă într'un duh pînă la palatul zmeilor, şi i-l dădu soră-sa de-l mîncă.

Gîndia, bietul om, că de acuma s'au isprăvit năcazurile lui, şi că a găsit leac boalei, din pricina căreia atitea avuse de îndurat.

<sup>1</sup> Vezi N-le. 34, 35, 38, 41, 44, 46, 48, şi 49.

Dar numai gânduri erau toate acestea, pentru că fata de împărat nu se mai îndrepta, și doctoriile care le lua, par'că le-ar fi turnat pe apă.

Zmeul făcea zimbre. El credea că năzdrăvăniile lui o țin veșnic în pat pe stăpina-sa, și, văzînd că are atîta putere, se hotărî să-și îndeplinească gîndul, și să-î puie capăt lui Făt-frumos.

Așa, într'o zi, pe cînd se întorsese de la vinătoare, și dormia, obosit, la umbra unui tei din grădina palatului, zmeul se apropiè de el, încețîșor, îi reteză capul cu o secure, apoi îi tăie trupul bucățele, puse bucățelele în desagi, desagii pe cal, și, scoțîndu-l la cîmp, îi dete bice.

Calul acela, frate bun cu vîntul turbat, era al zînei, și călare pe el făcuse Făt-frumos atîtea minuni de vitejie. Și calul, cînd a simțit pe cine poartă în desagi, s'a dus întins la zîna Măiastra, care știa tot ce se întimplase.

Luă zîna bucățelele din Făt-Frumos, una cite una, le așeză la locul lor, și, cînd văzu trupul întruchipat, turnă peste el apă moartă. Atunci bucățelele se făcură una, un trup întreg, precum fusese, de nu se cunoștea nici urmă de tăetură. Îl stropi apoi cu apă vie, și Făt-frumos se însufleți; iar cu gura nu vorbea, nici cu urechile nu auzia. Atunci îi dădu să mănince de măr din mărul roșu, și începu a grăi; și, luînd vițelul de la scroafa de supt pămînt, i-l puse la urechi de-î guiță, și auzul îi veni, și Făt-frumos se făcu iarăși om întreg, precum fusese.

Vezi d-ta cit de bine știuse zîna ce are să se întimple, și pentru ce schimbase ea toate leacurile pe care Făt-frumos le adusese, tot după învătul ei.

Făt-frumos, cînd se deșteptă, se întinse, își frecă ochii cu minile, și zise:

— Greu somn am dormit!

Zîna zimbi, și-î răspunse:

— Ai fi dormit tu mult și bine, dacă nu ți-ai fi adus tu singur mîntuirea morții tale.

Lui Făt-frumos îi fusese dragă zîna, din clipa'n care o zărise; zile întregi și nopți întregi se gîndia numai la dînsa, și, oriunde-și arunca ochii, i se părea că o vede aevea; iar acuma, de cînd și viața i-o datora, se stîngea de dragostea ei. Un gînd îi zicea să lese totul în pămînt, și să i se deie rob; iar alt gînd îl îndemna spre palatul zmeilor, unde soră-sa trăgea de moarte.

Și dragostea de soră a biruit, și, luîndu-și rămas bun de la zîna, s'a prefăcut în porumbel, și a zburat.

Acasă cînd a ajuns, ce-a văzut, s'a îngrozit!

Spurcatul de zmeu, după ce a încercat fel și chip s'o înșele pe fata de împărat, și a văzut cănu izbutește, și mai știînd că pe Făt-frumos l-a stîns de pe fața pămîntului, a pus-o la chinuri, ca doar și doar îi va face pofta. O legase cu o frînghie, de un stîlp, în mijlocul curții, și o ținea cu ochii în soare, nebăută și nemîncată, pe cînd el ospăta, mai încolo, toate bunătățile de pe lume, și bea apă limpede ca lacrima, umbrit de nădușala soarelui.

Atîta i-a trebuit să vadă, lui Făt-frumos!

Dîndu-se de trei ori peste cap, se făcu om, și, răpezîndu-se la zmeu, cu paloșul în mină, îl făcu mii de fărîme.

După aceia scăpă de la chinuri pe soră-sa, care, din clipa aceia chiar, se făcu sănătoasă.

Apoi frații se îmbrățișară și, lăsînd pustiului palatele zmeilor cu toate bogățiile lor, se îndrumară spre Peneș Împăratul, care-i aștepta de atîta amar de vreme.

(Va urma.)

ARTHUR GOROEI.

## MĂRGĂRINTA

Curge Bistrița la vale ca argintul lucitoare;  
O căldură grea se lasă de supt cerul arzător.  
Din spre lunca, unde cîntă mierlele duios în cor,  
Vine-alene să se scalde Mărgărinta zîmbitoare.

De la briu încet colanul de mărgeanuri îl desprinde,  
Albe haine de mătase le aruncă rînd pe rînd;  
Din cosița despletită, trandafirii desprinzînd,  
Își privește sinul tinăr, ce tresaltă și s'aprinde.

A sărit de-odată 'n apă, sperioasă ca o ciută:  
Parcă plouă stropi de aur, — bate apa innadins,  
Se mlădie și se joacă pe al undelor întins  
Ce'mbătate de-al ei farmec, o 'ncunjoară de-o sărută.

Dar, vislînd din depărtare, se zărește-un șir de plute.  
Ea ascultă... Sficioasă, pe mal iute a sărit.  
Cum ar mai putea să steie luminoasă la privit,  
Cînd de-un Făt-Frumos se teme: nu cumva să o sărute!

Alungată de-astă teamă, blindă apelor regină  
Își ascunde într'o clipă farmecul ei alb și gol.  
Vintu-î flutură cosița peste umere domol,  
Și, cîntînd, se'ntoarce-acasă culegînd pe drum sulfină.

ALEXANDRU A. NAUM.

## BRAȘOAVE POPULARE

## Să hie tăcut !..

Era pe vremea lui Cremene 'mpărat.

Se lățise zvonu 'n țară că Bimbașa a dat slobozenie Turcilor: cit ce-or chiori vr'o scăfirlie de țigan, s'o râteze de pe umeri, fără leac de milă. Și, de unde pin'aci nu mai puteai trăi de ei—ba că-ți cerșiau, ba că te furau—, acum nici în panoramă nu mai vedeai sămîntă de-a lui Faraon, așa se 'nceleștase groaza 'n ei. Umpluseră vizuinile pădurilor sârmanii!

S'a 'ntimplat odată că trei inși din soiul celor mai albineți — se

vede treaba că-i muncia rău Flămînzilă — o luaseră de-alungul unui riîu cu ghița în sîn și cu undița 'n mină, doară... doară... și-or mai înșela o leacă foamea cu ceva proaspăt. Dar pe senne li ieșise cineva cu gol înainte, că n'au prins a băga bine undița 'n apă, și iată că s'apropie o poteră de fesuri: «hi-le-ar hi trăjnit în capu ălor de la poartă» — vorba unui albineț. Li se tăiaseră picioarele, bieților Țiganî, cînd i-au văzut, de inimoși ce erau. Tot li-a mai rămas însă atîta putere, de și-a văzut fieștecare de-o ascunzătoare. Unul zbughî în apă, altul fă-te ghem supt punte, al treile cocoloșeste-te într'o tufă...

Al din apă, cum n'ar fi stat el — steie-l bruma! -- tot în fundul apeî, dacă n'ar fi trebuit să mai și răsuffle!... Și, cînd își scotea căpățîna de-asupra apeî, ca să 'mbete pe Turci cu apă rece, începea numai: oraca..... oraca....., par'că n'ar fi dingă de faraon, ci un broscoiu — *maram chipu*. Turcii, oameni pățiți, au văzut îndată la citu-î, și nici una, nici două... hirști! cu iataganul, innecîndu-î orăcăiala în borboloși de sînge.

Al de supt punte — cum stăteau Turcii și se minunaî ce sînge negru are Țiganul descăpățînat, — n'are ce lucra, și 'ncepe a glăsui și el de supt pod, unde stetea ghemuit:

— Dhapăi cum să hie, chochonașilor, țuca-v'aș suflețelul, dhac'o mîncat mure!...

Peste cîteva minute se bucurau Turcii noștri la țîșnirea singelui, tot așa de negru, al pasării de supt pod, care perise pe limba ei.

— No, băga-s'ar dracu 'n tine. cioroi prost, trebuitu-ți-o !.. Nu ți-ai putut ținea *flitu* unde erai, că dracu ți-o băgat de seamă!... zice-un Turc cu iataganul încrunțat de sînge.

— Hașa, hașa, chochonașule... — se auzi din tufă —, să hie thăcut cum tac io, hașa-i?

A. BANCIU

## C R O N I C A

**O nouă carte despre Romîni:** *Die Dialekte der Bukowina und Besarabiens* de d. Gustav Weigand (Leipzig 1904). D. Weigand își descrie în această lucrare călătoria făcută în Bucovina și Basarabia la 1901. Sînt scurte note de drum, precise în ceia ce privește oamenii și locurile. Și cu privire la Bucovina, la relațiile între Romîni și Ruteni sînt o mulțime de lucruri nouă. Știrile despre Basarabia sînt cele d'întăiu care ni vin direct de acolo, și valoarea lor e cu atît mai mare, cu cît ni se dau de un cercetător științific deplin orientat în toată viața noastră. D-lui Weigand nu i-au plăcut drumurile rusești, «pavagiul» și «iluminatul» spurcatorilor țîguri în care s'au prefăcut așezări românești ce sună la urechea noastră ca depărtate fanfare de glorie, dar în țeranul nostru, stăpînul locurilor prin munca lui, a recunoscut aceiași ființă bună, cinstită, poetică,

pe care o întâlnim la țară în tot cuprinsul Romîniilor. Într'o a doua parte, d. Weigand se ocupă de dialectele pentru studiul cărora a călătorit. O a treia dă cîntece, și chiar arii populare. Unele poezii sînt în adevăr frumoase sau, mai bine, — căci acesta e cazul de cîte ori se culege poezia întocmai după cum a fost cîntată —, cuprind părți frumoase. Un cîntec din părăsire sună astfel :

De cînd te-ai dus, băiețele,  
Eu pe mîni n'am pus inele  
Și la gît n'am pus mărgele  
Și 'n cosițe floricele...

Recrutul Muscalilor se tînguiește în aceste cuvinte :

Frunzișoară pelinaș.  
Este-un deal la Călărași:  
Stă mașina la popas  
Și ne'ncarcă *treti clas*,  
Și ne duce la Cavcas.  
La Cavcas cînd am ajuns,  
Scaunele ni s'au pus,  
Chicușoara ni s'a tuns,  
Și ne-a tuns până la piele  
Ca pe-un cird de miorele...

\*

Cine vede ieșind zi de zi frumoasele și ieftenele cărți ale editurii «Minerva» și răspîndindu-se în toată țara cu o răpeziciune care nu s'a mai pomenit, nu știe cui i se datorește această trezire a unui public literar. Noi, scriitorii, prețuim însă pe deplin munca, spiritul de jertfă, avîntul patriotic și gustul tipografic ales al modestului tipograf ardelean Gheorghe Filip, care conduce această nouă și fericită Casă de editură, de care se va pomeni cu multe și meritate laude în istoria literaturii noastre.

Cei ce iubesc musica poporului nostru, trebuie să mulțamească acum d-lui Filip. Pe prețul ridicul de 20 de bani bucata, ei pot să aibă astăzi 16 bucăți din cele mai frumoase ale cîntecului nostru, tipărite limpede pe hîrtie de lux și împodobite măiestru de strălucitul decorator de cărți care e d. Rola Piekarski. Cele multe 'nnainte!

A apărut la Orăștie discursul d-lui Alexandru de Vajda-Voevod la adunarea din Dej, ținută pentru a protesta împotriva legii Berzeviczy, al cărei scop e să maghiarizeze învățămîntul confesional. El poartă titlul «din luptele noastre naționale». Nu e numai o cuvîntare politică întîm-

plătoare, ci o dovedire deplină a răutății, zădărniceii și scopurilor ascunse, de partid, ale legii. Cetitorul va găsi și cifre interesante, bine grupate și bine tălmăcite, cu privire la învățământul rural, unguresc și neunguresc, în Ungaria. Pe contrapagină se recomandă ziarul «Libertatea»: n'o cunoaștem, căci nu ni se trimete.

\*

La Ateneu s'a închis expoziția pictorului Chimon Loghi, în lucrările căruia s'a putut constata și cu acest prilej imaginație și simț pentru culoare.

Se pot vedea încă pinzele d-lui Ștefan Popescu. Unele din ele sînt cunoscute, măcar ca inspirație: schițele din Bretania, chipuri, o biserică la marginea mării. Afară de dinsele se întîlesc portrete, studii. Dar mai frumoase între toate sînt acele pinze cu cîmpii umede supt ceruri fără soare, liniștite, acele căsuțe ascunse și copacii mari, triști ce răsar innainte-ți dînd accentul puternic al tabloului melancolic și supus.

În rotonda Ateneului, la o lumină foarte puțin priincioasă și într'un mare zuzăt vulgar de lume indiferentă, se desfășură apoi expoziția d-lui Luchian. Colori puternice, în lovituri tari, observație de-a dreptul, crudă, o închipuire personală, nouă; — în total, adevăr, energie și despreț pentru gustul publicului, care, trebuie să spunem, caută o frumuseță mai discretă, mai puțin neașteptată și zguduitoare. Sînt marine și unele peisagii foarte vii și portrete care aū părți bune, dar mai ales fructe, care par că stau să se rostogolească de pe pinză.

\*

De noul volum al d-lui Sadoveanu, *Crîșma lui Moș-Precu*, va fi vorba în n-l viitor.

N. IORGA.

## Poșta Administrației

Cu numărul acesta se încheie anul al III-lea al revistei noastre.

Cu începere de la 1 Ianuar, «Sămănătorul» apare numai în ediție pe hîrtie bună.

Prețul abonamentului, care se plătește innainte, este pe un an **10 lei în țară**, iar **pentru străinătate 12 lei**, în cari se cuprind și cheltuielile de expediție.